

TÜRKİYE’DE NEO - LİBERAL YIKIM SÜRECİ

35 yıldır yaşanan neo-liberal dönüşüm, önceki yıllarda kapitalist üretim ilişkilerinin dışında bırakılmış alanları da kapitalizmin sömürü çemberinin içine sokmayı amaçlamaktadır. 1980 yılından itibaren dünya ölçeğinde globalleşen şey, neo-liberal ekonomi politikalar kisvesi altında, aslında kapitalizm ve onun en yüksek aşaması olarak ifade edilen emperyalizmdir. 1980’lerin başından itibaren tüm dünyayı “esenliğe ve refaha” götüreceği müjdesi verilen küreselleşme ve onun iktisadî alandaki yansıması olan neo-liberalizm, piyasa ekonomisi mantığı üzerine oturtulan süreçtir. Neo-liberal tezin sözcüleri ve kaleşörleri, sürecin mülkiyeti ve sermayeyi tabana yayacağını, bu durumun demokrasinin geliştireceğini ve tüm toplum katmanlarının siyasal hayata katılabileceğini ifade etmişlerdir. Şüphesiz bu söylemler, neo-liberal düzene toplumsal desteğı sağlamayı amaçlayan bir yalan olmanın ötesine geçememiştir. Çünkü, gelişmiş kapitalist ülkelere baktığımızda burada burjuva anlamda bile olsa demokrasinin ve hakların gelişmesi, piyasa işleyişinin bir sonucu olarak değıl, kapitalizme karşı verilen mücadelelerin bir sonucudur. Önce burjuva sınıfı kendi haklarını genişletmek ve yönetimde söz sahibi olabilmek için aristokratlara karşı mücadele vermiş, sanayi devrimi sonrasında ise işçi sınıfı patronlarına karşı sınıf mücadelesi vermiştir. Bugün gelinen noktada ise, burjuva sınıfının önünde mücadele etmesi gereken bir aristokrasi kalmadığı için, sınıf mücadelesi kapitalizme ve sermayeye karşı işçi sınıfının mücadelesi olarak öne çıkmaktadır.

19. ve 20. yüzyıl boyunca dünya işçilerinin çetin mücadelelerle kapitalist sisteme kabul ettirdiğı düzenlemeler ve sosyal haklar, ücretli çalışma ilişkisini düzenleyerek, emeğı metaya dönüştüren piyasa koşullarını bir ölçüde sınırlandırmıştı. 20. yüzyılın son çeyreğinden 2012’ye ise, dünya genelinde ve Türkiye’de neo-liberal politikalarla piyasa süreçlerine bağımlılığı derinleştirilen emek, emre amade bir metaya dönüştürülerek, sadece daha ucuz değıl, aynı zamanda itaatkâr bir üretim faktörü haline getirilmek istenmektedir. Bu nedenle, Türkiye’de emek piyasasının 21. yüzyılın başındaki görünümünün, sanayi devrimi yıllarının Avrupa ülkelerini hatırlattığını söylemek abartı olmayacaktır. Uygulanan neo-liberal politikaların ürünlerine baktığımızda ise, yedek sanayi ordusunun yani işsizliğin giderek büyümesi, derinleşen yoksulluk, reel ücretlerdeki gerileme, aşırı uzun çalışma süreleri, sosyal güvenlik haklarından yoksunluk, ölüm ve sürekli iş göremezlikle sonuçlanan iş kazalarındaki rekor artış ile tanımlayabileceğimiz bir tabloyu görmekteyiz.

Tablo : 1973-1977 Üçüncü Plan Döneminde Ekonomik Gerçekleşmeler (Milyon Dolar)

Yıllar	Büyüme hızı (%)	Enflasyon (%) (Toptan eşya fiyatları)	Dış Ticaret Açığı
1973	5.4	20,5	-769
1974	7.4	29,9	-2245
1975	8.0	10,1	-3337
1976	7.7	15,6	-3168
1977	4.0	24,1	-4043

Türkiye’de neo-liberalizmin temelleri 24 Ocak 1980 tarihinde istikrar paketinin açılmasıyla başlamış; paket, kısa vadeli ekonomik istikrarın ötesinde serbestleşme ve dışa açılma ekseninde kapsamlı ve uzun vadeye yayılmış bir yapısal uyum-dönüşüm programıyla öne çıkmıştır. Tasarımı OECD ve Dünya Bankası çevreleri tarafından yapılmış olan yapısal uyum politikalarını, Türkiye ekonomisine ilişkin olarak yine bu çevreler tarafından, yayımlanmış olan

çalışma, görüş ve öneriler birbirini tamamlamaktadır. Bu öneriler, esnek döviz kurunun benimsenmesi, ekonominin uluslararası rekabete açılması, kaynakların dayanıklı tüketim malları sektöründen ihracata teşvik edilecek dayanıksız tüketim malları sektörüne aktarılması, özellikle dokuma, konfeksiyon ve gıda sanayine ağırlık verilmesi, ücretlerin sınırlandırılması, tarımsal desteklemenin azaltılarak zamanla tasfiye edilmesi ve tarım sektörünün vergilendirilmesi, devlet müdahalesinin ve düzenleyiciliğinin en alt düzeye çekilmesi, yabancı sermayenin teşviki yönünde düzenlemeler yapılması olarak sınıflandırılabilir.

Türkiye’de, Turgut Özal ile başlayıp koalisyon dönemlerinde kesintilerle süren, AKP döneminde ise tepe noktasına çıkan dönemi, neo- liberal sermaye birikim süreci olarak değerlendirmek mümkündür. Bu dönemde emekçiler bir yandan en ağır şekilde sömürülürken, diğer yandan özelleştirme ve kentsel dönüşüm yıkımlarıyla evlerinden kovularak mülksüzleştirme yoluyla da sermaye birikimine katkı yapmaya zorlanmaktadırlar. 12 Eylül darbesinden sonra sürekli kaybeden emekçi sınıfların, 1989-1993 yılları arasındaki kazanımları, kurumsal güvencelerden yoksun kaldığından zaman içinde aşınmış, 2000 ve 2010’lu yıllarda sınıfsal dengeler büyük ölçüde sermaye birikimine uygun hale getirilmiştir. Sermaye birikimi alanında neo-liberal yöntemlerin öne çıktığı bu süreçte, bir yandan yoksullaşma ve mülksüzleşme artarken, diğer yandan üretim araçlarının sermayeleşmesi ve özel mülkiyet temelinde yoğunlaşması gerçekleşmiştir.

Tüm çevresel konumlu ekonomiler gibi, Türkiye ekonomisi de, küreselleştirme politikalarıyla merkez ekonomilerin çıkarları doğrultusunda şekillendirilme sürecine girmiştir. Türkiye, uygulanan neo-liberal politikalarla derin kriz yaşayan merkez kapitalist ekonomilerin politika girdabına sürüklendikçe, kısa dönemli parıltılara karşın, uzun dönemli erime yaşamaktadır. Neo-liberal politikalarla makro ekonomik dengeler korunmakla birlikte, kamu hizmet alanının ve yatırımların kısıtlanması, ekonomik ve toplumsal açıdan son derece olumsuzluklar taşımaktadır. Kapitalist küresel uygulamalar ABD’ye ve merkez kapitalist ekonomilere yarar sağlarken, ithalatının yükselmesi nedeniyle krizin Türkiye gibi çevre ekonomilere satılmasını kolaylaştırmaktadır.

**Tablo : Seçilmiş Yıllarda 1971-2001 Döneminde
Ücret-Katma Değer Değişim Oranları**

Yıllar	1971	1974	1977	1980	1981	1985	1988	1990	1998	2001
Ücret değişim oranı %	82	138.1	47.5	155.0	44.5	44.2	70.0	94.3	93.1	30.8
Katma değer değişim oranı %	32	41.8	36.3	107.8	64.7	61.5	90.6	68.9	70.1	72.8

Küreselleşme etkisini arttırdıkça “*ekonomik gelişme*” sorununun yerini, artık “finansal getiri” konusu almış; “az gelişmiş ülke” kavramı yerine ise “yükselen piyasalar” kavramı konulmuştur. Artık reel yatırım, reel üretim, istihdam gibi olgular arka plana atılmıştır. “Sanayi sermayesi”, “sabit sermaye yatırımcısı” gibi kavramlar ise yerini, “piyasa oyuncularını”, “*hisse senedi, repo yatırımcıları*” gibi kavramlara bırakmıştır. Oysa, az gelişmiş ülkelerin kalkınması, küreselleşmeci neo-liberallerin umurunda bile değildir. Aslolan, piyasada “oyunan oyun”, yani spekülasyondur. Türkiye’de “finansal serbestleştirme”, “küreselleşen dünyaya ayak uydurma” gibi sloganlarla kamuoyuna tanıtılan bu süreç, rantıye tipi faaliyetleri besleyen sanal bir dünya yaratan bir ideolojinin egemenliğine yol açmıştır.

Yeni liberalizm ile birlikte ortaya çıkan TKY ve “yönetişim” gibi pek çok kavram, toplumsal sınıf çatışmalarını gizleyerek, kapitalist sınıf örgütleri ile emekçi sınıf örgütlenmelerini “sivil toplum kuruluşu” altında toplamayı

amaçlamıştır. Demokrasiye katılım ve sosyal haklar “ekonomik kimlik”lerden soyutlanarak birer kavram durumuna indirgenmektedir. İnsanlar, siyaset alanına üretim araçları ile ilişkileri çerçevesindeki konumları ve üretim araçlarıyla ilişkileri ne olursa olsun sözde “eşit yurttaşlar” olarak katılmaktadırlar. Bunun anlamı, mülkiyetin ve mülkiyet dağılımının siyasal bağlamdan düşürülmesi ya da depolitize edilmesidir. Halbuki, gerçek demokrasinin olanaklılığını sağlayacak tek yol, ekonominin ve siyasetin birleşmesi ve ekonominin siyasete tabi olmasıdır. Kuşkusuz, gerçek bir demokrasiyi sadece üretenlerin aynı zamanda yöneten olduğu, yani sorunları yaşayanların, soruna getirilen çözümün sorumluluğunu da taşıdığı bir siyasi yapı sağlayabilir.

Neo-liberallerin temel amacı, mücadeleyle elde edilen demokratik katılımı geri püskürtmek, piyasa ekonomisinin işleyişinde pürüzlere neden olan sınıfsal örgütlenmeleri yıkmak, burjuvaziyi yeniden ekonomik ve hegamonik olarak hakim sınıf kılmaktır. Liberal yazarlar ve düşünürlerin bazıları, genel oy ya da eğitim hakkı gibi toplumsal hakları ön plana çıkartırken dahi, kitlelerin, demokratik sürece aşırı katılımın liberal-burjuva düzeni yıkabileceğinden korkmuşlardır. Bu bağlamda, sermaye ve işveren çevreleri örgütlü olarak siyasal hayatın her alanında yer alırken, toplumun emekçi kesimleri, siyasetin ve toplumsal yaşamı düzenleyen mekanizmaların dışında tutulmaya çalışılmışlardır.

Yoksulların ve emekçilerin denetlenmesi için çok sıkı mekanizmalar icat edilmeye çalışılmış ve bu kesimler toplumun çok geniş bir parçasını oluşturmalarına karşın sürekli bir “öteki” muamelesi görmüşlerdir. Bu mekanizmalardan en önemlisi cemaatleşme olmuştur. Cemaatler, bir yandan sendikaların yerini almaya çalışırken diğer yandan toplumun önüne yeni sosyalleşme araçları olarak konulmuştur. 12 Eylül 1980 darbesinden itibaren örülmeye başlanan bu politikalar AKP iktidarları döneminde meyvelerini vermeye başlamıştır. Yoksulların sadaka ile avutulduğu bu süreçte hak temelli sosyal politikalar terk edilmiştir. Devleti denetlemesi gereken siyaset kurumu ve sendikalar katılımın ve demokrasinin bir aracı olmaktan çıkarılıp bunlar üzerinden toplumun denetlendiği bir mekanizma durumuna getirilmiştir. Siyaset kurumu kendi içinde gettolaşarak başta işçi sınıfı olmak üzere, kendi dışında olan sosyal sınıf ve katmanlara kapalı olmaya devam etmiştir.

Emekçiler, örgütlülüğün gelişmesine paralel olarak kendilerine güvenleri artarken, ekonomik-toplumsal yaşamı etkileyebileceklerini ve bunu sağlamanın yolunun da her alanda demokratik örgütlenmeden geçtiğini yaşayarak öğrenmişlerdir. Bu nedenle işçilerin özgürleşme mücadelesinde sendikanın kendisi de bir özgürleşme aracı olmalıdır. Bireyler özgürlüklerini katılım içinde ve katılım aracılığıyla sağlayacaklarına göre, sendika, işçilerin politik yabancılaşmayı kırdıkları, yani kendi kendilerini birlikte yönettikleri bir araca dönüşmelidir. Siyasi güç, sınıf mücadelelerinin asli bir ögesi olduğuna göre, sendika bir politik mücadele aracı olmalıdır. Üretimi örgütleme hakkı siyasi güce dayalı bir egemenlik ilişkisi olduğuna göre, sendika emek sürecindeki bu özgürlük ihlaline karşı çıkış aracı işlevini görmelidir. İşçi sınıfı insani gereksinimlerini rekabet içerisinde karşılamaya zorlanırken, sendika, işçiler arasındaki ilişkileri dayanışmacı bir ideoloji ve pratik ile insanileştiren, insanileşmiş ilişkilerin olanaklılığını kanıtlayan bir mücadele aracı olmalıdır. Ancak, bölüşüm çatışması sadece asli bölüşüm ile sınırlı kalmayıp aynı zamanda tali bölüşümü de kapsadığına göre, sendika fiyat politikaları, mali veya parasal politikalar ve KİT’lerin özelleştirilmesine karşı da kavga vermelidir.

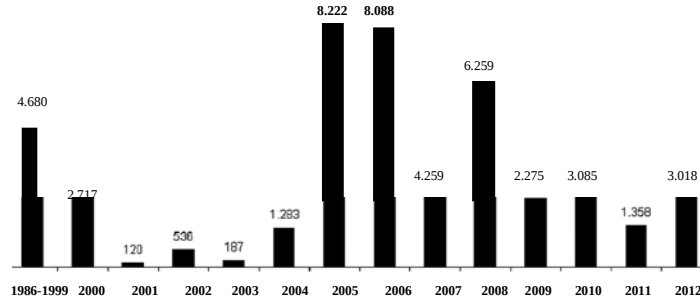
Bu gün işverenlerin sendika karşıtı stratejileri, sendikalara karşı düşmanca tutumları ve bunun işçiler arasında yarattığı korku, sendikaların üyeleri ve toplumla yaşadığı sorunların kaynağını oluşturmaktadır. İşyerinde TKY ve yönetim gibi yeni katılım biçimlerinin ve bireyselleşmenin özendirildiği bir ortamda, işçilerin ve sendikaların strateji oluşturma sürecine katılmaması, işverenlerin sendika karşıtı politikaları karşısında etkisiz kalmalarına, üyeler arasında sendikal sadakat, bilinç ve dayanışma duygusunun azalmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, sendikaların işveren tehdidini neden göğüsleyemedikleri veya mevcut örgütlenme ihtiyacını neden talebe dönüştüremedikleri konusu daha fazla sorgulanmalı ve önem kazanmalıdır.

Neo-liberal dönem, dünyada olduğu gibi Türkiye’de de, ücret-kâr ilişkisi kâr lehine gelişme göstermiş, işçi sınıfının sahip olduğu sağlık, sosyal güvenlik ve eğitim gibi ücret dışı hakların da budandığı bir dönem olmuştur. Amaçlanan politikalara uygun olarak emek, geçmişe kıyasla yalnızca daha ucuz değil, daha örgütsüz ve sessiz hale getirilmiştir. Dahası, yaratılan koşullar, sorunları ağırlaştıranların topluma kendilerini çözüm olarak sunmalarını

kolaylaştırmıştır. Uluslararası büyük sermayenin taleplerine uygun olarak, neo-liberal politikaları kararlılıkla izleyenlerin, özellikle yoksul seçmenlerin çoğunluğu tarafından tercih edilmiş olması, bu kanıyı desteklemektedir. Ağırlaşan yaşam mücadelesi ile birlikte artan güvensizlik ve umutsuzluk, bir yandan neo-liberal politikaların hayata geçirilmesini kolaylaştırırken, bir yandan da geniş kitleleri, kökten dinci ve demagojik motiflerle bezenmiş propagandaların etkilerine açık hale getirmiştir. Sosyal haklarını kaybetmiş ve çalışma hayatının “öznesi” olmaktan çıkartılmış geniş kitleler kenarlara yığılırken, özelleştirilmiş “insansız alanların genişliği ve kârlılığı” artmıştır. Öte yandan, ortaya çıkan çözümlerle toplumsallıktan kopan kitlelerin ellerine bayraklar tutuşturularak “*öfkeli milli kimlik*” sığınacakları tek adres haline gelmiş, toplumun bir kesimi şehit haberleriyle anti-Kürt söylemle militanlaştırılmıştır. Vatan, bayrak, millet cenderesine kısırılan yoksulluk ve eşitsizlik mağdurları hıncını hedef gösterilen düşmanından çıkarmaya çalışmaktadır.

Diğer yandan tarımdan sökülün köylülük, üretimden dışlanan emek, piyasadan süpürülen küçük işletme, kamudan sü-rülen memur ve işçiler, fason üretimin kayıt dışılığına devredilen ucuz kadın ve çocuk işçiler, esnek istihdamın ve taşeronun pençesindeki çaresizlik, sağlık ve eğitim hakkını yitirmiş ve mülksüzleştirilmiş geniş kalabalıkların sesini kesip, görüntüsünü silmek de neo-liberal devletin asli görevi haline gelmiştir. Şüphesiz bu durum üzerinde, işsizliğin azalmasına ve ücret artışlarına bir türlü yansımayan “*sanal büyümeler*”le “mutlu borsa” eğrilerini abartan iktisatçıların veballeri de büyüktür.

Tablo : 1986-2012 Döneminde Özelleştirme Gelirleri (Milyon ABD Doları)

Türkiye’de işinden olmak ve iş bulamamak korkusu öncelikle güçlü bir şekilde hissedildiğinden, artan işsizlik otoriteye boyun eğmeyi ve sorgusuz itaati beraberinde getirmektedir. Oysa işsizliğin çaresi korku eşiğine takılmak değil, mücadeleyle korku eşiğinin aşılmasıdır. İşsizliğin artmasıyla birlikte sık sık iş değiştirme yaygınlaşmış ve emek yüzer-gezer hale gelmiştir. 1980’li yıllara kadar sık sık iş değiştirene “*hayatta dikiş tutturamamış*” gözüyle bakılırken günümüzde artan işsizlikle birlikte “*dikiş tuttu ramama*” hali, toplumun büyük çoğunluğunun somut yaşam biçimi halini almıştır.

Türkiye’de uygulanan neo-liberal politikaların bölüşüm ilişkileri açısından bir diğer önemli etkisi de, tarım emekçilerinin gelirlerindeki gerilemedir. IMF baskısıyla hazırlanan “istikrar programları” çerçevesinde bir tarım reformu gündeme gelmiş, devletin “sırtındaki ağır yük” olan tarım sektöründen çekileceği ve tarımdaki küreselleşme sürecine uyumu sağlayacak dünya standartlarının yakalanacağı yönünde hedefler dile getirilerek çeşitli düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Tarım reformuyla, tarımsal KİT’lerin özelleştirilmesine ilave olarak, 1999’da uygulanmaya başlanan istikrar programı kapsamında tarıma ağır bir darbe vurulmuştur. Neo-liberal politikalarla köylülüğün gelirlerini törpüleme kampanyası hedefini bulmuş, işçi ve memurlar gibi üretici köylüler için de kayıp yılları olmuştur. Toplam nüfusun önemli bir oranını kırsal nüfusun oluşturduğu, bu kesimin başlıca ekonomik faaliyetinin ve gelir kaynağının tarımcılık ve hayvancılık olduğu bir ülkede, tarımsal üretimin hızla tasfiye edilmesinin sosyal sonuçları son derece yıkıcı olmuştur. Türkiye, OECD ülkeleri içinde tarımda en düşük destekleme oranlarına sahip ülke haline getirilmiştir. Türkiye tarımsal üretimde kendine yeterli olma özelliğini kaybederek, tarımsal ürünleri de ithal eder konuma gelmiştir. Devletçe sağlanan desteklerin, küçük aile işletmelerinin ayakta kalabilmesine ve kente göçün bir ölçüde hafifletilmesine önemli katkıda bulunduğu dikkate alındığında, bazı alanlarda tarımsal üretimin devlet eli ile engellenmesinin ve destek politikalarından vazgeçilmesinin yol açtığı ağır sosyal sorunlar açıklık

kazanmaktadır. Kentsel istihdam olanakları genişletilmeden, uluslararası gıda tekellerinin çıkarları doğrultusunda tarımsal üretimle birlikte tarımsal istihdamın hızla geriletilmesi, yol açtığı ağır sosyal sorunlara rağmen, yetkililer tarafından bir reform ve bir modernleşme göstergesi olarak nitelenebilmektedir. Türkiye’de tarımsal üretimin tasfiyesi yoksulluğun kırsal kesimden kentlere doğru mekân değiştirmesine yol açmaktadır. Eski kır emekçilerinin günü birlik, ya da uzun süreli sigortasız işçi olarak kayıt dışı çalışan konumuna geçtiği bu süreçte, kıra göre kent koşullarında ağırlaşan yaşam koşulları ve artan zorunlu giderler, kente göçen emekçileri, öncekinden daha kapsamlı ve daha derin bir yoksulluk ve yoksunlukla yüz yüze getirmektedir.

Ankara Abdi İpekçi Parkında polis tarafından havuza dökülen Tekel işçileri

Neo-liberalizmin çökerttiği bir başka alan da sağlıkta ve sosyal güvenlik alanıdır. Bu alanlarda yapılmak istenenlerin, sağlık emekçilerini ve toplum sağlığını ilgilendiren yönleri bulunmaktadır. Sağlığın temel bir insan hakkı olmasının temelinde yatan tamamen devlet güvencesinde olması gerektiğidir. Sağıkta Dönüşüm Programı ile yok edilmek istenen ise halkın sağık hakkıdır. Sağığın hak olduğu bilinci ve gerçekliği ile; herkese eşit, ücretsiz, ulaşılabilir ve nitelikli sağık hizmeti sunulmalıdır. Çalışanlara iş güvenceli ve sağıklı çalışma ortamı sağlanmalıdır. Kâr etme hırsı ile sağık alanını piyasaya açmak değil, ihtiyaç duyulduğu an ve ihtiyaç duyulduğu kadar sağık hizmeti verilmesi temel ilke olmalıdır.

Türkiye’de de devletin eğitime karşı takındığı tavır da, tarım, sağık ve sosyal güvenlik alınıdaki tavırlarından farklı değildir. Yeni küresel anlayışa göre “sosyal devlet” geçerliliğini yitirmiş ve devletin öncelikleri değişmiştir. Dünyada yaşanmakta olan genel ekonomik konjonktürün bağımlı az gelişmiş ülkeler üzerindeki olumsuz etkilerinin yanı sıra, ülkemizin özgül koşulları da eğitimde yaşanan finansal krizin boyutlarını arttırmıştır. Kamu kaynaklarının önemli bir bölümü rantta, faize, savaşa ve denetimsiz fonlarla önceliği olmayan alanlarda savurganca tüketilirken eğitim bütçeleri artan ihtiyaçlara rağmen azalmaktadır. Türkiye’de ve diğer az gelişmiş ülkelerde eğitimde uluslar arası finansman yolunun kullanılması da devletin eğitime daha az kaynak ayırma eğilimini arttırmıştır. Eğitimdeki piyasalaşma kapsamında, bir yandan kamu eğitim kurumlarının personel ve yatırım sorunları artarken, diğer yandan özel okul ve dershanelerin sayısı artmaktadır. Dershanelerin kapatılmasının gündeme getirildiği günümüzde, sonraki aşama ise devletin vereceği yeni desteklerle özel okul sayısının daha hızlı bir artış göstereceği gerçeğidir.

Eylül 2008’den bu yana küresel ekonomiyle birlikte özelleştirmeler ve özelleştirme ögesi üzerine kurulmuş olan neo-liberal anlayış da krizdedir. Kriz kolay aşılamayacak nitelikte bir krizdir; çünkü dünya ölçeğinde derin yapısal kırılmalara yol açmıştır. Krizin enerji ve gıda sektörünü kapsayan etkileri dikkate alındığında, baş edilmesi gereken zorlukların boyutları açıklık kazanmaktadır. Doğasındaki aşırı üretim ve sınırsız spekülasyon eğilimleri nedeniyle kriz, kapitalizmin içsel bir ögesidir. Kriz dönemlerinde sistem, kâr oranlarının tekrar yükseltilmesi ve sermaye birikiminin devamlılığının sağlanması için bir yeniden yapılanma süreci geçirir ve bu süreç ancak devlet tarafından yönetilebilir. ABD’de ve sistemin merkezindeki diğer ülkelerde çok yönlü devlet müdahaleleriyle krizin kontrol

altına alınmaya çalışılması, kapitalizmin kriz dönemlerinde, devlet müdahalesinin kaçınılmaz olduğunu bir kez daha göstermiştir.

Avrupa'dan Yeni Zelanda'ya, ABD'den Çin'e kadar tüm dünyada yürürlüğe konulan krizin etkilerini kontrol altına alma amaçlı konjonktür politikaları çerçevesinde kamu sektörünün önemi tekrar artmıştır. Otuz yıldır “*daha az devlet daha fazla piyasa*” tezini savunanlar, şimdi kapsamlı devlet müdahaleleriyle küresel krizi kontrol altına alarak sermayeyi kurtarmaya çalışmaktadırlar. Bu, kamuoyundan gizlenmesi mümkün olmayan büyük bir tutarsızlık ve çelişkidir ve özelleştirmeleri savunulamaz, gerekçelendirilemez hale getirmektedir. Giderek büyüyen işsizlik ve giderek artan güvencesiz çalışma eğilimlerine karşı, istihdam dostu ekonomi politikaları ve kamu istihdamı savunulmalıdır. Yoksullaştırıcı büyümenin yerine, demokratik merkezi bir planlama ile; üretici, birikim sağlayıcı, istihdam yaratan bir ekonomik programla, kamu, ekonomiye yapacağı müdahalelerle istihdam yarattığı gibi, tarımda, turizmde kooperatifleşmeyi özendirerek istihdama müdahil olmalıdır.

Krizi yaratan, doğrudan doğruya yeni kaynak sağlama mekanizması yani küreselleşme bağlamında neo-liberal politikalar. Krizin ortaya çıkış koşulları ve krizi doğuran sermaye birikim süreçleri göz ardı edilerek, aynı türden piyasacı, parasal ve mali önlemlerle, doğabilecek olumsuzluklar önlenemez. Bu çerçevede içinde yıllardır yaşadığımız kriz, aslında, 30 yılı aşkın bir süredir dünya çapında kurumsallaştırılmaya çalışılan kapitalist büyüme modelinin doğal sınırlarına ulaşmasından başka bir şey değildir. Mevcut sorunları daha da derinleştirecek nitelikteki piyasacı ekonomik politikalar gözden geçirilmeli ve değiştirilmelidir. IMF reçeteleriyle yola devam edilmesi, daha fazla özelleştirmenin sürdürülmesi, işsizlik sigortası fonunun başka amaçla kullanılması, krize giren banka ve şirketleri kurtarmanın faturasını halkın üzerine yıkacak politikaların uygulanması, kamunun ekonomik faaliyet alanlarından çekilmeyi sürdürmesi tam anlamıyla çıkmaz bir yoldur. Bu uygulamalar sosyal harcamaların iyice kısılması, yoksulluğun ve açlığın artması, ortaya çıkacak etnik ve dinsel çatışmaların kışkırtılması, bölgeler arası dengesizliklerin fazlaşması, demokratik örgütler ve sendikalar üzerindeki baskıların daha da yoğunlaşması ve anti-demokratik toplumsal yapının iyice kurumsallaşması sonuçlarını doğuracaktır. Son çeyrek yüzyılda elde edilen her türlü gelişmeyi, piyasa güçlerinin etkin ve başarılı bir şekilde işlemesine bağlayanlar, ortaya çıkan günümüzdeki sonucun da aynı şekilde, bu politikaların sonuçları olduğunu kabul etmek zorundadırlar.

Tablo : 2002-2009 Döneminde İstihdamsız Büyüme

Yıllar	İstihdam (Bin Kişi)	İstihdam (Değişme, %)	Büyüme %
2002	21.354	-0,8	6,2
2003	21.147	-1,0	5,3
2004	19.632	-7,2	9,4
2005	20.067	2,2	8,4
2006	20.423	1,8	6,9
2007	20.738	1,5	4,7
2008	21.194	2,2	0,9
2009	21.270*	0,4	-6,0**

*11 ay ortalaması, ** 2009 büyüme oranı tahminidir

Piyasanın etkin bir biçimde işlemlerini sağlayabilmek amacıyla; sendikaların güçsüzleştirilmesi, esnek çalışma ve taşeronlaştırmanın yaygınlaştırılması, tüm kamu yatırımlarının yok edilmesi, sosyal politika alanlarının tümünün özelleştirilmesi gibi köktenci değişiklikleri önerenler, benzer yaklaşımlarla gelişmekte olan ve giderek büyüyen küresel krizin önlenemeyeceğini bilmelidirler. Günümüzde, vahşi kapitalizmin yeniden diriltilesinden başka bir anlama gelmeyen neo-liberalizmin insanlığı daha iyi bir yere götüreceği yönünde hiç bir işaret bulunmamaktadır. Çözüm, toplumların sosyal adalet ve fırsat eşitliği temelinde, birlikte özgürleşmelerini sağlayabilecekleri, çoğulcu, katılımcı, demokratik ve eşitlikçi bir toplum modeliyle mümkün olabilir.